

**TILSYNSUTVALGET
FOR DOMMERE**

Tilsynsutvalget for dommere har i møte den 2. februar 2009 truffet vedtak i

Sak nr: 67/08 (arkivnr: 200800718-16)

Saken gjelder: Klage fra politiadvokat A på dommerfullmektig B ved X tingrett

Utvalgsmedlemmer: Eva Nygaard Ottesen (leder)
Berit Svensli Solseth
Halvor Kjølstad
Frode Sulland
Wenche Frogn Sellæg

Offentlighet: Vedtaket er offentlig, jf. offentlighetsloven § 2.

Vedtak Dommerfullmektig B gis kritikk for å ha opptrådt i strid med god dommerskikk.

Innledning:

Ved brev av 29. september 2008 har politiadvokat A inngitt klage på dommerfullmektig B ved X tingrett. Klagen gjelder dommeratferd. Klagen er forelagt dommerfullmektig B som ved brev av 27. oktober 2008 har avgitt uttalelse. Utvalget har videre innhentet uttalelse fra meddommerne C og D. Videre har utvalget bedt tiltaltes forsvarer, advokat E om å avgi uttalelse. Han har ikke avgitt uttalelse. Domstolleder ved X tingrett, sorenskriver F, er orientert om klagen og har avgitt uttalelse 28. november 2008.

Saksfremstilling:

Dommerfullmektig B administrerte fredag 26. september 2008 hovedforhandling i straffesak ved X tingrett. Meddommere var C og D. Påtalemyndigheten var representert ved politiadvokat A. Forsvarer for tiltalte var advokat E.

Tiltalen gikk blant annet ut på vold mot offentlig tjenestemann, i den aktuelle saken vold mot en polititjenestemann, og legemsfornærmelse.

Polisitjenestemannen avga vitneforklaring under bevisførselen i hovedforhandlingen.

Klager – politiadvokat A – har i hovedsak vist til følgende:

”Under undertegnede eksaminasjon av vitnet, brøt rettens administrator inn med et direkte spørsmål til vitnet om vedkommende hadde drukket alkohol. Administrator begrunnet sitt spørsmål med at han syntes det hadde kommet en lukt inn i salen som minnet om etanol etter at vitnet fremsto i retten, og at han som administrator også har som rolle å avklare eventuell ruspåvirkning hos vitner.

Både vitnet, tiltaltes forsvarer advokat E og undertegnede reagerte med vantro og sterk overraskelse over spørsmålet. Ingen av oss merket heller noen lukt slik administrator beskrev. Etter å ha gitt ferdig forklaring om saken, tok vitnet opp spørsmålet på nytt overfor administrator, og forklarte at han følte spørsmålet fryktelig ubehagelig og at han snarest ville gjennomføre blåseprøve for å avkrefte enhver mistanke om alkoholbruk. Umiddelbart etter å ha kommet tilbake til tjenestestedet i Y, forlangte tjenestemannen å få gjennomført blåseprøve. Hans nærmeste overordnede gjennomførte derfor dette - selvfølgelig uten å finne spor av promille.

Administrators spørsmål oppfattes som et grovt overtramp mot vitnet. Vitnet var i uniformert tjeneste, og at administrator stilte spørsmål til vitnet om han hadde brukt alkohol - om enn for å avklare eventuell ruspåvirkning - innebar en alvorlig anklage/insinuasjon mot vitnet. Ikke nok med at spørsmålet rokket direkte ved vitnets troverdighet og faglige integritet. Det ville sannsynligvis også ha vært direkte straffbart dersom vitnet faktisk var i tjeneste under påvirkning av alkohol. I tillegg kommer den belastningen for tjenestemannen at tiltalte selvfølgelig vil kunne spre historien om dommerens mistanke i sitt miljø i Y, og dermed ytterligere kunne rokke ved vitnets troverdighet og integritet i sitt daglige arbeid.

Det poengteres at det fra forsvarers og undertegnede side ikke ble oppfattet å være noen som helst saklig grunn for spørsmålet; verken på grunn av noe lukt eller av andre grunner. Ved en mistanke skulle administrator åpenbart ha handlet på en annen måte - eventuelt ved å ta en pause og snakke med vitnet direkte i pausen. Administrators handlemåte oppfattes som meget beklagelig, og det er grunn til å vurdere om han ved sin opptreden handlet mot god dommerskikk.”

Innklagede – dommerfullmektig B – har i hovedsak vist til følgende:

”Bakgrunnen for spørsmålet om alkoholbruk:

Da jeg opptok politiførstebetjent G's personalia merket jeg meg en lukt / dunst som jeg vurderte måtte ha sitt opphav fra inntak av alkohol. Jeg var på det tidspunktet ikke sikker på om alkohollukten faktisk kom fra politivitnet og unnlot derfor å bringe spørsmålet på bane i første omgang. Politiadvokat A's første spørsmål til vitnet var om han var i tjeneste. Politivitnet svarte at han hadde vært på kurs i Z dagen før og at han etter forklaringen skulle dra til Y (at han var «i tjeneste» bestrides dermed ikke). Etter hvert som politivitnet forklarte seg om det straffesaken gjaldt, fremsto alkohollukten for meg som stadig mer fremtredende. Jeg vurderte om lukten kunne komme fra andre - især meddommerne - men fant utvilsomt at dette ikke var tilfelle. Jeg konstaterte at det ikke var journalister eller andre tilhørere til stede og tok dermed opp spørsmålet, siden jeg ikke hadde samvittighet til å la dette ligge uberørt. Jeg registrerte at politivitnet og aktor ble overrasket over spørsmålet. Deretter sa både aktor og forsvarer at de ikke kjente noen lukt av alkohol fra G. Dette la jeg da slik vekt på at jeg lot aktor fortsette utspørringen.

Jeg forstår politiadvokat A's utsagn om at det ikke var «noen som helst saklig grunn for spørsmålet» slik at han *selv* ikke sanset noe som kunne ha medført tilsvarende spørsmål fra hans side. Spørsmålet fra meg kom som følge av den lukt jeg vitterlig mente å merke meg. At jeg skal ha tatt opp spørsmålet uten noen slik grunn, er meningsløst. Det ville vært særdeles bekvemt å la spørsmålet ligge, noe jeg gjorde innledningsvis da mistanken var svakere. Jeg kunne likevel ikke la dette passere etter at jeg mente å være sikker på at politivitnet var opphavet til alkohollukten. Det skal også nevnes at politivitnet pekte på egen bruk av snus (før han forlot rettsmøtet) og manglende stell/søvn (jfr. telefonsamtalen) som mulige årsaker til lukt.

[...] Det er ikke vanskelig å forstå at politivitnet opplevde spørsmålet om han hadde drukket alkohol som ubehagelig og stigmatiserende. Som administrator er jeg bevisst på mitt hovedansvar for å bidra til en god atmosfære i retten, ikke minst ved å møte dem som kommer i retten med vennlighet og hensynsfullhet. Imidlertid kan ikke slike hensyn hindre meg fra å stille ubehagelige spørsmål til et vitne når forholdene tilsier det. Politiførstebetjentens vitneforklaring var det mest sentrale bevis i saken, slik også politiadvokat A har påpekt. En aktiv og våken ledelse av forhandlingene krevde at jeg som administrator nøye vurderte om det kunne hefte usikkerhetsmomenter ved dette sentrale beviset i straffesaken. At et vitne lukter alkohol gir etter mitt syn grunn til bekymring for om vitnets forklaring blir korrekt og fullstendig, selv om tilstanden ikke er å anse som fravær jfr. domstoloven § 205 tredje ledd eller at forvaring er nødvendig jfr. straffeprosessloven § 115 annet ledd. Særlig med tanke på beviskravet i straffesaker - herunder nærværende straffsiktelse, hvor domfellelse i regelen medfører ubetinget fengselsstraff – er avklaring av slike forhold av betydning. Det var dette - bevisvurderingen - jeg hadde for øye da spørsmålet ble stilt, og ikke det klanderverdige forhold ved tjenesten et alkoholinntak ville representert for politivitnet.

[...] Jeg antar at mistanker om at vitners alkoholbruk ikke dukker opp svært ofte - i alle fall ikke *politivitners*. I ettertid tror jeg ikke min henvendelse til vitnet i en pause (jfr. Klagers forslag) ville virket avklarende i forhold til den mistanke jeg hadde da. En tenkelig fremgangsmåte (men generelt lite benyttet) er at retten først tar opp spørsmålet med aktor og forsvarer i et annet værelse. For tilsvarende situasjoner vil jeg anbefale en slik fremgangsmåte. Klare og entydige retningslinjer for hvordan retten skal gå frem når det er mistanke om vitners alkoholbruk, finnes uansett ikke.

[...] Jeg vil mene at jeg - i den uventede situasjon som oppsto under forhandlingene - holdt meg innenfor de rammer for opptreden som prinsippene for god dommerskikk

fastsetter. Samtidig vil jeg atter beklage at politivitnet følte situasjonen som ubehagelig, men understreker at jeg gjorde tiltak for å bøte på dette både før og etter at han forlot tingretten.”

Meddommer – C – har uttalt følgende:

”Undertegnede meddommer synes det var unødvendig å ta opp en slik sak i det offentlige rom, slik at alle fikk høre det. Det føltes ubehagelig. Jeg mener slikt burde vært tatt opp i enerom.

Jeg kunne heller ikke kjenne noen lukt slik dommeren sa.”

Meddommer – D – har uttalt følgende:

”Det stemmer at under eksaminasjonen av hovedvitnet i saka, politiførstebetjent G, spurde rettens administrator, B, vitnet: "Har De drukket?" Som det står i klaga, så grunn gav administrator spørsmålet sitt med at han tykte det lukta alkohol i rettsalen etter at vitnet kom inn, og at han hadde ansvar for å sjå til at vitne ikkje var påverka av rus. Etter forklaringa si tok G, som var i uniform og i teneste, opp spørsmålet frå administrator på nytt, slik det står i klaga og sa at han ville krevje blåseprøve for å få stadfesta at han ikkje var påverka av alkohol i retten.

Eg vart *svært forundra* over spørsmålet frå administrator til vitnet om han hadde nytt alkohol, for eg kjende inga lukt av noko slikt i rettslokalet, og heller ikkje merka eg meg noko anna med vitnet som kunne tilseia at han var rusa.

I ein pause i rettsforhandlingane spurde rettens administrator C og meg om vi hadde merka noka lukt av alkohol inne i rettssalen under forklaringa til G. Vi svara begge to nei til dette.”

Domstolleder – sorenskriver F – har i hovedsak uttalt følgende:

”Jeg har ingen supplerende bemerkninger til dommerfullmektig B' fremstilling ut over å bekrefte at han tok pause i rettsforhandlingene etter at politiførstebetjent G var avhørt. I pausen oppsøkte dommerfullmektig B meg og gjorde rede for hva han hadde spurt vitnet om. Jeg rådet ham til umiddelbart å kontakte politiførstebetjent G på telefon og beklage det som hadde skjedd. Dette var dommerfullmektig B enig i burde gjøres. Han ringte deretter politiførstebetjent G og beklaget sitt spørsmål om politiførstebetjent G hadde drukket alkohol.”

Tilsynsutvalget for dommere ser slik på saken:

Tilsynsutvalget legger til grunn at saken er klar for realitetsbehandling. Slik saken er opplyst, finner utvalget det åpenbart unødvendig å høre partenes muntlige forklaringer, jf. domstolloven § 238 andre ledd, andre setning. Ingen av partene har bedt om dette.

Under henvisning til Tilsynsutvalgets kompetanse til å ta opp saker til behandling av eget tiltak etter domstolloven § 237 tredje ledd, går utvalget ikke nærmere inn på spørsmålet om politiadvokat A har klagerett i saken.

Generelt bemerkes at Tilsynsutvalget for dommere kan treffe vedtak om disiplinærtiltak dersom en dommer forsettlig eller uaktsomt overtrer de plikter som stillingen medfører, eller for øvrig opptre i strid med god dommerskikk, jf. domstolloven § 236 første ledd.

Det fremgår av lovforarbeidene jf. NOU 1999: 19 side 325 flg, særlig side 326 første spalte, at Tilsynsutvalget forutsettes å kunne behandle "uhøvisk eller utilbørlig" atferd fra dommerens side. Det uttales blant annet at:

"Dette innebærer bl.a. at grov, ubehøvlet opptreden fra en dommers side i et rettsmøte vil kunne gjøres til gjenstand for disiplinær forfølgning. Det samme må gjelde (andre) utslag av slett møteledelse..."

Det følger av dette at utvalget kan prøve om dommerfullmektig B gjennom sitt spørsmål til polititjenestemannen under vitneforklaringen, opptrådte i strid med god dommerskikk.

Tilsynsutvalget vil innledningsvis bemerke at det er beklagelig at polititjenestemannen forlot rettssalen med en følelse av å ha blitt urimelig behandlet. Dette gjelder særlig når behandlingen knyttes til atferd fra rettens administrator.

Utvalget vil prinsipielt bemerke at rettens administrator har en plikt til å overvåke forhandlingene og til å sørge for sakens opplysning, jf. straffeprosessloven § 294. Denne plikten innebærer at dommeren skal gripe inn dersom et vitne fremstår som beruset i retten. Denne plikten gjelder overfor ethvert vitne, også overfor et vitne fra politiet. Plikten til å overvåke forhandlingene ledsages imidlertid av en plikt til samtidig å styre forhandlingene på en skånsom og hensynsfull måte. Som utvalget vil komme tilbake til, er det på dette punktet at utvalget har innvendinger mot måten dommerfullmektigen ledet forhandlingene på.

Dommerfullmektig B har forklart at han innledningsvis under opptaket av personalia til polititjenestemannen, kjente lukt av alkohol, og at lukten tiltok etter at polititjenestemannen begynte å forklare seg. Med utgangspunkt i hans subjektive oppfatning av situasjonen, er utvalget av den oppfatning at dommerfullmektigen var berettiget når han tok skritt i retning av å få avklart hvorvidt vitnet var påvirket av alkohol.

Tilsynsutvalget mener imidlertid at dommerfullmektigen handlet i strid med god dommerskikk i sitt valg av fremgangsmåte.

Utvalget legger for det første til grunn at en mistanke om alkoholpåvirkning, fremsatt av rettens administrator, vil oppleves som alvorlig anklage av ethvert vitne i retten. En dommer må derfor nærme seg en slik problemstilling med forsiktighet. Utvalget legger deretter til grunn at det ikke kan ha vært sterke holdepunkter for at vitnet var påvirket av alkohol. Det vises til at det kun var dommerfullmektigen som kjente alkohollukt i rettssalen. Dommerfullmektigen har heller ikke opplyst at vitnet ellers opptrådte på en måte som tilsa at han var alkoholpåvirket.

Disse forhold tilsa, etter Tilsynsutvalgets mening, at dommerfullmektigen burde være svært forsiktig når spørsmålet om alkoholpåvirkning skulle avklares.

Etter utvalgets syn kunne dommerfullmektigen valgt andre måter å få avklart dette spørsmålet på, uten å rette spørsmålet direkte til vitnet i åpen rett. Som dommerfullmektig B selv er inne på i sin uttalelse til klagen, kunne han ha besluttet å ta pause i

hovedforhandlingen for å ta opp dette spørsmålet med aktor og forsvarer. Videre kunne han i pausen ha konferert med sine meddommere for å få avklart om de også delte hans oppfatning av at det luktet alkohol av vitnet.

Tilsynsutvalget er kommet til at dommerfullmektig B, ved å reise spørsmål i åpen rett om vitnet var påvirket av alkohol, ikke tok tilstrekkelig hensyn til vitnet. Atferden utgjør etter utvalgets vurdering et brudd på normene for god dommerskikk.

Utvalget er kommet til at atferden gir grunnlag for disiplinærtiltak i form av kritikk, jf. domstolloven § 236 andre ledd.

Tilsynsutvalget for dommere fatter etter dette slikt enstemmig

vedtak:

Dommerfullmektig B gis kritikk for å ha opptrådt i strid med god dommerskikk.